

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 496 sahifa,
18-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchi yoshlarni muhandislik kasblariga yo'naltirishda xorij tajribasi.....	10
Maxamov X. T., Omondavlatova Sofiya Baxtiyor qizi	
2-sinf darslarida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish: XXI asr savodxonligi poydevori	14
Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna	
Ommaviy axborot vositalarining inson ruhiy salomatligiga ta'siri: empirik tadqiqot natijalari.....	18
Abdinazarova Bibixonim Rashid qizi	
Talabalar uchun amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda texnik loyihalarning o'rni	23
Axmadaliyev Mansurbek Erkaboy o'g'li, Rejabov Jaloliddin Sadiq o'g'li	
Masalalarni modellashtirish metodi yordamida yechish yo'llari	28
B. B. Qarshiyev, Bekmuradov Bobur Toyloq o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida elektron o'quv materiallaridan foydalanishning afzalliklari.....	34
Tog'aymurodova Marjona Yusuf qizi	
Raqamli ta'lim muhitida dizaynerlik faoliyatlarini rivojlantirishning zamonaviy metodlari.....	39
Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna	
Metall va metallmas buyumlarga ishlov berish texnologiyasi fanidan amaliy dars mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	47
A. Safarov	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish mezonlari.....	57
Xolmatov Doston Dilshod o'g'li	
7–8-sinf biologiya darslarida kompetensiyaviy yondashuvni takomillashtirish metodikasi	60
Xolmurodova Sarvinoz	
Zamonaviy adabiyotda lider ayol portreti va shaxsiy rivojlanish falsafasi.....	64
G'afforova Dildora Ergashevna	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	69
Yusupova Umida Zayniddin qizi	
Umumta'lim maktabida xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalashda kreativ yondashish texnologiyalarining mazmun-mohiyati.....	74
Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, G'aniyeva Dilfuza A'lam qizi	
Oila muhitining raqamli tadbirkorlik motivatsiyasiga ta'siri: psixologik tahlil	78
Tursunov Lutfulla Sayfullayevich, Boyqobilova Sevinch Fazliddin qizi	
Maktab va muzeylar aloqadorligini ta'minlash asosida o'quvchilarni ma'naviy merosga hurmat ruhida tayyorlashning pedagogik texnologiyasi	81
Nizomxonova Nargizaposhsho Ekrixon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida produktiv o'qish malakasini shakllantirish.....	86
Xurramova Sojida Abdunazar qizi	
Oliy ta'lim tizimida liderlik kompetensiyalarini takomillashtirishning kompleks yondashuvlari.....	91
Risvayeva Charos Zaydilla qizi	
Sport sohasining ommaviyligi va inklyuzivligi	94
Z. N. Urunova, M. Jaborova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik muhitni swot-tahlil qilish va korreksiyalash	97
Sattorova Shirinoy San'atovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuv ..	100
Buvrayev Akram Rustam o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy nutqiga qo'yiladigan talablar	104
Xolmuminova Dilfuza Xolmamatovna	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida ma'naviy-axloqiy fazilatlarining ahamiyati	107
Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna	

Hadislar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish	111
<i>Akaboyeva Malika Raxmatovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyasi	114
<i>Beshimova Muazzam Bahodirovna, To'lanboyeva Farangis Ibrohimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	117
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini tarkib toptirish	122
<i>Narmatova Fotima Dilshod qizi</i>	
Organizing Physics Lessons in General Education Schools Based on Gamification Elements	127
<i>Y. A. Mamatokhunov, U. S. Ismoilov, M. A. Muxtorjonova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning samaradorligi....	129
<i>Meyliyeva Sevinch Bozor qizi</i>	
Anoreksiyasi va bulimiyaning psixologik determinantlari hamda klinik jihatlari	132
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, To'raqulova Sevinch Sattorjon qizi</i>	
Koxlear implantli bolalar fonematik eshituvini shakllantirish asosida tovush talaffuzini shakllantirish	136
<i>Bozorov Otabek Yo'lchi o'g'li, Yakubova Asalxon Ulug'bek qizi</i>	
Qisqa masofaga yuguruvchi yosh sportchilarning kuch va tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirishda yillik rejalashtirish samaradorligi	139
<i>Eshpulatov Jamshid Nuraliyevich</i>	
Разработка модуля автопрокторинга для платформ дистанционного обучения на основе компьютерного зрения и анализа активности пользователя	144
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович</i>	
Определение нарушений академической честности на онлайн-экзаменах на основе компьютерного зрения: алгоритм и эффективность модуля камерaproctor	149
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович, Маматов Исломбек Ильесович</i>	
Zamonaviy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari: imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	154
<i>Delov To'liqin Erkinovich, Gulmirzayeva Zulayho Ko'klanboy qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning talaba yoshlar psixologiyasiga ta'siri	160
<i>Saidakbarova Nigora Abduraxim qizi</i>	
Talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning besh blokli pedagogik modeli	165
<i>Amonov Mirjon Namozovich</i>	
O'smirlarning raqamli texnologiyalarga qaramligi va uning psixologik salomatlikdagi o'rni	170
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Normamatova Aziza Ibroxim qizi</i>	
Qizlarda erta nikohning psixologik omillari va sabablari	174
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv motivlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	178
<i>Jumayeva Guzal Xayriddin qizi</i>	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda barmoqlar harakati mashqlari asosida kichik motorika va harakat koordinatsiyasini rivojlantirish	183
<i>Mirzakarimov Yuldashboy Abdinabiyevich</i>	
Globalashuv sharoitida yoshlar tashkilotlari orqali milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik strategiyalari	187
<i>Axralova Marg'uba Akmalxanovna</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	191
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Zamonaviy ilmiy-texnika taraqqiyoti sharoitida texnologik ta'lim mazmunini STEM yondashuvi asosida integratsiyalash va talabalarning texnik fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	196
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich, Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna, Barataliyeva Nasiba Maxmadaminovna</i>	
Ijodiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv jarayonining mazmuniy ta'minoti	202
<i>Kubayeva Mavluda Baxtiyor qizi</i>	

MUNDARIJA	СОДЕРЖАНИЕ	CONTENTS	The Influence of a Competency-Based Approach on Educational Quality in Physics Instruction 205 A. Xakimov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, M. A. Ne'matova
			Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning ekologik savodxonligini shakllantirishning amaliy holati 208 Majitov Turg'unali Anvar o'g'li
			Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik va psixologiyistik xususiyatlari 214 Ismoilova Muattar Ilyosovna
			Sharq mutafakkirlarining yoshlarni mehnat va kasb-hunarga o'rgatish bo'yicha qarashlari 219 Alqarov Qodir Xoimatovich, Irmatov Pirmuhammad Normat o'g'li
			Metallar mavzusini interfaol metodlar asosida o'qitish orqali o'quvchilar kreativligini oshirish 222 Murodova Sayyora Qanoatovna
			Moliyaviy terminlarni tarjima qilishning metodologik muammolari 226 Norboyeva Dilafuz Djumaqulovna, Suvonov Ozodbek Jamshid o'g'li
			Oliy ta'lim muassasalarida yakuniy nazorat jarayonlarini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida tashkil etishning afzalliklari 230 Abdunabiyeva Kamola Mansurovna
			Pedagogik ta'limda AI-tutor texnologiyalaridan foydalanish: o'zaro ta'sir mexanizmi va samaradorlik tahlili 236 Abdunabiyeva Maftunaxon Solijon qizi
			Talabalarda prokrastinatsiyani kamaytirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari 240 Kozimov Sayfullah Maxammadjon o'g'li
			Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirish 245 Raximov Zokir Toshmirovich
			Yosh voleybolchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarliklarini oshirishning pedagogik asoslari 249 Temirov Shoirbek Raimjonovich
			Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonlari mexanizmlarini takomillashtirish 253 Kimsanova Rahnamo Solijonovna
			Milliy kurash vositasida yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish 257 Muratov Muzaffar Shermamatovich
			Xavotirlanish muammosining psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'rganilganligi va o'smirlilik davrining psixologik xususiyatlari 261 Mutalibjonov Nurillo Iroiljon o'g'li
			Bo'lajak pedagoglarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning innovatsion va refleksiv asoslari 264 Oblayeva Lobar Erdonovna
			STEM Education Technology: Physics Teaching Methodology and Future Innovations 268 Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Odinakhon Sotvoldiyeva Abdumannob qizi
			Mustaqil ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari 272 Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna
			Maktabgacha tarbiya yoshda bolalar kognitiv sohasining tadqiq qilinishi 276 Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi
			Modernization of Physics Teaching Methodology Based on Stream Integration in Vocational Schools 279 S. Z. Zaynobiddinov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Z. M. Orifjonova
			Cultural Competence as a Core Component of Foreign Language Teaching: Theoretical Foundations and Pedagogical Integration 282 Shahlo Obidova
			Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarning akmeologik madaniyatini rivojlantirishda ART-pedagogik texnologiyalardan foydalanish 286 Shodmonova Shoira Saidovna, Sharifova Dildora Shavkiddin qizi
			Talabalarning to'garak mashg'ulotlari orqali ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish yo'llari 290 Turakulova Feruza Mamadoli qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	294
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Texnologiya darslarida raqamli texnologiyalar vositasida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	298
<i>Xudoyberdiyeva Nilufar Raximqulovna</i>	
Umumta'lim maktablari musiqa darslarida media-kontentlardan foydalanib o'quvchilarda estetik didni shakllantirish.....	302
<i>Xudoyqulov Asilbek Aziz o'g'li</i>	
Педагогические стратегии профилактики раннего профессионального выгорания у студентов-медиков (в условиях высокой информационной нагрузки)	305
<i>Асророва Мафтунабегим Махаммадризо кизи</i>	
Формирование самоотношения у подростков, переживших насилие	308
<i>Кушакова Наргиза Исламбаевна, Азаркова Миланика Дмитриевна</i>	
Изучение развития эпистемических знаний у учащихся 5-го класса в педагогико-психологической литературе.....	311
<i>Нехочина Лола Шахобиддиновна</i>	
Когнитивные уровни читательской деятельности в заданиях PIRLS: типология, процессы понимания и система оценивания.....	314
<i>Нуруллаева Шахло Уктамовна, Александра Валерьевна Шаркова</i>	
Oila tushunchasi uning ijtimoiy ahamiyati haqida sharq mutafakkirlarining qarashlari.....	321
<i>Shokirov Xolida O'rozboq qizi, Abdurashidova Sarvinoz Akrom qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sog'lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirishda zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarining uyg'unligi	325
<i>Bekmirzayev Shavkat Olim o'g'li</i>	
Global ta'lim tendensiyalari asosida maktabgacha ta'lim mazmunini transformatsiyalash mexanizmlari	329
<i>Haqqiyeva Fotima Olimjonovna</i>	
O'zbekiston mustaqillik taraqqiyotining turli bosqichlarida ta'lim paradigmalarning evolyutsion tahlili	333
<i>Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Sayfullayeva Parvina</i>	
Malaka oshirish tizimida o'qituvchi-pedagoglarning hamkorlikka asoslangan yondashuvining ilmiy ahamiyati.....	338
<i>Sobirova Lobar Raximovna</i>	
Qutqaruvchilarning maxsus jismoniy tayyorgarligini oshirishda ilmiy-metodologik yondashuvning ahamiyati	343
<i>Abdunosir Abdurasulovich G'afurov</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq buzilishi kamchiliklarini bartaraf etishda pedagogik yondashuv	347
<i>To'rayeva Dilbar, Zulayxo Nazarova</i>	
Maktabgacha ta'limga qo'yiladigan davlat talablarining mazmun-mohiyati	350
<i>Samadova Mahliyo, Zulayxo Nazarova</i>	
Harakatli o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish	354
<i>Yaxyayeva Sojida Abduraximovna, Mustafayeva Dilfuza Jumanovna</i>	
Multimodal yondashuv asosida talabalarning ekologik kompetensiyalarini takomillashtirish tizimining ahamiyati.....	358
<i>O'sarova Muborak Fahriddinovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida o'quv faoliyati samaradorligini monitoring qilish tizimini loyihalashning tashkiliy-pedagogik asoslari.....	362
<i>Kurbanov Dilmurat Marupjanovich</i>	
Shaxs kamolotida ijtimoiy moslashuv va ma'naviy tarbiyaning ahamiyati	367
<i>Nazira Axmadjonovna Dadaboyeva</i>	
Individual yondashuv asosida maktab o'quvchilarida raqamli o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish va raqamli texnologiyalar integratsiyasi	371
<i>Xaydarova Zilola Normurodovna, Hasanov Samir Xayrulloevich</i>	

Tasviriy san'at mashg'ulotlarida differensial yondashuvning psixologik-pedagogik asoslari	375
<i>Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna</i>	
Onlayn muloqot strategiyalarining talaba kommunikativ kompetensiyasiga ta'siri	379
<i>Davlatova Ra'no Haydarovna, Islomova Shahlo Madat qizi</i>	
Ajrim yoqasidagi oilalarni ijtimoiy-psixologik reabilitatsiya qilish mexanizmlarini takomillashtirish	385
<i>Tojibayeva Nargiza Keldibekovna</i>	
Raqamli muhitda yolg'izlik fenomenining nazariy tahlili	389
<i>Turg'unboeva Nodira Baxtiyor qizi</i>	
Психологические последствия буллинга для личности подростка и его социализации	392
<i>Амирова Луиза Маратовна</i>	
Ta'lim jarayonida onlayn so'rov va refleksiya texnologiyalarining didaktik samaradorligi: nazariy va empirik tahlil	395
<i>Majidov Anvar Tuychiyevich</i>	
Влияние семейных кризисов на развитие личности	399
<i>Туракулова И. Х.</i>	
Комплексный подход к профилактике нарушений осанки у детей дошкольного возраста	403
<i>Хасанова Галина Мамутовна</i>	
Talabalarda milliy qadriyatlar asosida kasbiy kompetentlikni shakllantirishning psixologik-pedagogik texnologiyasi mazmuni	407
<i>Xudoyqulova Zarifa Ummatqulovna</i>	
Intellectual axborot tizimlari asosida ta'lim boshqaruvini avtomatlashtirish	413
<i>Ernazarov Zohid Nazarovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	418
<i>Shaxnoza Allaberganova</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishning nazariy-metodologik va falsafiy asoslari	421
<i>Aknur Junisova</i>	
Pedagogical Strategies for Forming Social Responsibility and Active Citizenship Competence in Primary Education	425
<i>Aknur Zhunisova</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy xavf turlarini tasniflash va ekotizimli yondashuv asosida diagnostika qilishning pedagogik imkoniyatlari	430
<i>Manzura Qosmuratova</i>	
Raqamli pedagogika va interaktiv innovatsiyalar asosida xorijiy til o'qitish: yangi ufqlar va ta'lim samaradorligi	437
<i>Jumayeva Gulxan Amrullayevna</i>	
Principles of Multilevel Assessment in Speaking	441
<i>Billayeva Shohida Dilshod qizi</i>	
Ingliz tili mutaxassslarining uslubiy kompetensiyasi va kommunikativ-metodik kompetensiyasi masalalari muammolari	444
<i>Azimova Maxfuza Hasanovna</i>	
Sun'iy intellektning ta'limda qo'llanilishi va talabalar qadriyatlar tizimi rivojlanishiga ijtimoiy-psixologik ta'siri	448
<i>Boboyev Xamdani Ataxanovich</i>	
Muloqot: shifokor va bemor muloqotining psixologik xususiyatlari	451
<i>Isroilova O'g'lioy Isroil qizi, Davronov Abdurahob Turg'unboev o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni web lohiyalar va axborotlashgan ta'limdan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishning asosiy xususiyatlari	454
<i>Jo'rayev Qo'ldoshjon Ismatullo o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari	460
<i>Mirzaolimova Munira</i>	

Raqamli ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etishning nazariy asoslari.....	465
<i>Musayev Ashurali Shamshidinovich</i>	
Ona tili ta'limida kreativ salohiyatni rivojlantirishning faoliyatli xususiyatlari.....	469
<i>Qurbonova Oysha Beknazarovna, Qo'yliyeva Gulshoda Baxtiyor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirishda zamonaviy jahon ta'lim texnologiyalarining ahamiyati.....	472
<i>Sagdatdinova Maftuna Nuratdin qizi</i>	
Ikkinchi jahon urushi davrida front ortida o'zbek xotin-qizlarining qahramonliklari (1941–1945).....	475
<i>Saidova Iroda Xursandovna</i>	
Maktab menejmenti: ma'muriy boshqaruvdan inson kapitalini rivojlantirishga o'tish.....	479
<i>Tursunpo'latov Farxodjon Xoshimjon o'g'li</i>	
Jismoniy tarbiya tizimida jismoniy tayyorgarlik sinovlari orqali salomatlikni baholashning kompleks yondashuvi	485
<i>Usmonov Mansur Qurbonmurotovich</i>	
Kredit modul tizimida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining fasilitatorlik kompetensiyalarini takomillashtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	489
<i>Xamidova Sabrina Abduvahob qizi</i>	

KREDIT MODUL TIZMIDA BO'LAJAK TARBIYA FANI O'QITUVCHILARINING FASILITATORLIK KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Xamidova Sabrina Abduvahob qizi

Guliston davlat pedagogika instituti
 "Pedagogika va psixologiya" kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Oliy ta'lim tizimini kredit-modul o'qitish texnologiyalariga o'tkazish sharoitida talabalarning mustaqil ta'limni tashkil etish hamda ularni faol o'quv jarayoniga yo'naltirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqolaning maqsadi kredit-modul tizimida bo'lajak "Tarbiya" fani o'qituvchilarining fasilitatorlik kompetensiyalarini takomillashtirishning o'ziga xos pedagogik va psixologik xususiyatlarini ilmiy-nazariy jihatdan asoslash hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlar tahlili, pedagogik kuzatuv, qiyosiy tahlil, shuningdek, shaxsning ijtimoiy-emotsional intellektini o'rganishga doir psixologik diagnostika metodlaridan foydalanildi. Olingan natijalar asosida fasilitator-o'qituvchiga xos bo'lgan muhim psixologik xususiyatlar (empatiya, emotsional barqarorlik, refleksivlik) hamda pedagogik mahorat elementlari (talabani eshita olish, mustaqil fikrlashga undash, motivatsiya berish) tizimlashtirildi.

Kalit so'zlar: kredit-modul tizimi, bo'lajak o'qituvchi, "Tarbiya" fani, fasilitatorlik kompetensiyasi, pedagogik ta'sir, psixologik xususiyatlar, empatiya, mustaqil ta'lim, emotsional intellekt.

Abstract: In the context of the transition of the higher education system to credit-module teaching technologies, the organization of students' independent learning and their orientation toward an active learning process are becoming increasingly important. The purpose of this article is to scientifically and theoretically substantiate the specific pedagogical and psychological characteristics of improving the facilitator competencies of future teachers of the subject "Education" within the credit-module system and to develop practical recommendations. In the course of the research, methods such as analysis of scientific literature, pedagogical observation, comparative analysis, and psychological diagnostic methods aimed at studying socio-emotional intelligence were employed. Based on the obtained results, the key psychological characteristics of a facilitator-teacher (empathy, emotional stability, reflexivity) as well as pedagogical skills (the ability to listen to students, encourage independent thinking, and provide motivation) were systematized.

Key words: credit-module system, future teacher, Education subject, facilitator competence, pedagogical influence, psychological characteristics, empathy, independent learning, emotional intelligence.

Аннотация: В условиях перехода системы высшего образования к кредитно-модульным технологиям обучения организация самостоятельного обучения студентов и их ориентация на активный учебный процесс приобретают особую актуальность. Цель данной статьи заключается в научно-теоретическом обосновании специфических педагогических и психологических особенностей совершенствования фасилитаторских компетенций будущих преподавателей предмета "Воспитание" в кредитно-модульной системе, а также в разработке практических рекомендаций. В процессе исследования были использованы анализ научной литературы, педагогическое наблюдение, сравнительный анализ, а также методы психологической диагностики, направленные на изучение социально-эмоционального интеллекта личности. На основе полученных результатов были систематизированы важнейшие психологические качества фасилитатора-преподавателя (эмпатия, эмоциональная устойчивость, рефлексивность), а также элементы педагогического мастерства (умение слушать студента, стимулирование самостоятельного мышления, мотивация).

Ключевые слова: кредитно-модульная система, будущий преподаватель, предмет "Воспитание", фасилитаторская компетенция, педагогическое воздействие, психологические особенности, эмпатия, самостоятельное обучение, эмоциональный интеллект.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev o'zining Oliy Majlisga Murojaatnomasida: "Intelktual va madaniy salohiyatning qanday noyob boylik ekani, nodir talant egalarini tarbiyalab kamolga yetkazish hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini unutishga haqqimiz yo'q", - deya ta'kidlagan edi. Tarbiya - bu faqat ma'lum qoidalarni o'rgatish emas, balki shaxsning ichki dunyosini, qadriyatlarga bo'lgan munosabatini shakllantirish, uni Vatanga sadoqatli, jamoaga foydali inson qilib tarbiyalashdir. Shu sababli pedagoglar, xususan, boshlang'ich ta'lim yo'nalishidagi mutaxassislar "Tarbiya" fanini chuqur bilishlari hamda uni o'z faoliyatlarida samarali qo'llay olishlari zarur.

Xalq ta'limi vazirligi tomonidan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev raisligida 2019-yil 23-avgust kuni xalq ta'limi tizimini rivojlantirish, pedagoglarning malakasi va jamiyatdagi nufuzini oshirish, yosh avlod ma'naviyatini yuksaltirish masalalariga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishida berilgan topshiriqlar ijrosini ta'minlash yuzasidan Vazirlar Mahkamasining "Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida "Tarbiya" fanini bosqichma-bosqich amaliyotga joriy qilish choralari to'g'risida"gi qarori loyihasi ishlab chiqildi.

2020-yil 6-iyulda "Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida "Tarbiya" fanini bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 422-sonli qaror qabul qilindi. Qarorga muvofiq, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida "Odobnoma", "Vatan tuyg'usi", "Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari" hamda "Dunyo dinlari tarixi" fanlarini birlashtirgan holda "Tarbiya" fani 1-9-sinflarda 2020-2021-o'quv yilidan, 10-11-sinflarda esa 2021-2022-o'quv yilidan boshlab fanlarga ajratilgan umumiy soatlar doirasida bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etildi.

Qaror bilan umumiy o'rta ta'lim muassasalari o'quvchilari uchun "Tarbiya" fani konsepsiyasi tasdiqlandi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PQ-4884-son qaroriga asosan ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini yanada takomillashtirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar dasturi ishlab chiqildi. Mazkur dasturda 1-9-sinflar uchun yaratilgan "Tarbiya" fani darsligini davriylik asosida qayta nashr etishda buyuk bobolarimiz asarlaridan keng foydalangan holda uni boyitib borish vazifasi belgilab berilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tarbiya jarayoni o'zining o'ziga xosligini "saqlab qolish" uchun "Tarbiya, tarbiya, tarbiya!" monografiyasi hammualliflari V.A. Karakovskiy, L.I. Novikova, N.L. Selivanova hamda mashhur estoniyalik pedagog va psixolog O.Yo. Laymete taklif etgan boshqa bir tushunchadan foydalanadilar. Agarda tarbiya jarayoniga "Laymete bo'yicha" qaraydigan bo'lsak, unda tarbiya tizimi didaktikadan iborat bo'lmay, balki bir tomondan psixologik-pedagogik, boshqa tomondan esa ijtimoiy-pedagogik tizimdan iborat bo'ladi. Bu o'z navbatida tarbiya tizimi o'quvchilarga faqat didaktik sifatida emas (o'qituvchilar, darslar, darsliklar, uy vazifalari orqali), balki ijtimoiy omil sifatida ham, bolalarning atrof-muhitga jalb etilganligi orqali ham ta'sir ko'rsatishini anglatadi; ota-onalar, o'qituvchilar va bolalar o'rtasida yuzaga keladigan munosabatlar orqali, har bir ta'lim muassasasida tashkil topadigan ma'lum psixologik muhit orqali ta'sir ko'rsatadi.

Kredit-modul tizimi sharoitida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarini tayyorlash jarayoni nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalarni egallashni, balki ularning shaxsiy-rivojlantiruvchi va refleksiv faoliyatini ta'minlovchi kompetensiyalarni shakllantirishni ham talab etadi. Ayniqsa, zamonaviy ta'lim paradigmasida o'qituvchining bilim beruvchi emas, balki o'quv jarayonini yo'naltiruvchi, hamkorlikka asoslangan muhitni tashkil etuvchi fasilitator sifatidagi roli ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, kredit-modul tizimi bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarida fasilitatorlik kompetensiyalarini rivojlantirish uchun qulay pedagogik-psixologik shart-sharoitlarni o'zida mujassam etadi. Mazkur jarayonda talabning subyektiv faolligi, mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati, emotsional-intellektual yetukligi hamda refleksiv tafakkurining rivoji muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular fasilitatorlik kompetensiyalarining psixologik asoslarini tashkil etadi.

Zamonaviy ta'lim konsepsiyalarida tarbiya fani o'qituvchisining kasbiy faoliyati shaxsga yo'naltirilgan, ijtimoiy-madaniy va psixologik jihatdan murakkab jarayon sifatida talqin etiladi. Ta'lim va tarbiya integratsiyasi sharoitida mazkur faoliyat o'quvchilarning axloqiy qadriyatlarini, ijtimoiy xulq-atvori va fuqarolik ongini shakllantirishga yo'naltirilgan tizimli pedagogik ta'sirni nazarda tutadi. Bu jihatdan tarbiya fani o'qituvchisi shaxs rivojini boshqaruvchi va ijtimoiylashuv jarayonini pedagogik jihatdan qo'llab-quvvatlovchi subyekt sifatida namoyon bo'ladi. Kasbiy faoliyatning psixologik mazmuni shundan iboratki, tarbiya fani o'qituvchisi o'quvchining ichki ehtiyojlari, emotsional holati va ijtimoiy tajribasini inobatga olgan holda tarbiyaviy ta'sirni amalga oshiradi. Lev Vygotskiy ta'kidlaganidek, shaxs rivoji ijtimoiy muloqot jarayonida shakllanadi va pedagog ushbu jarayonni ongli ravishda tashkil etuvchi muhim omil hisoblanadi. Shu sababli tarbiya fani o'qituvchisining kasbiy faoliyati muloqot, hamkorlik va refleksiyaga asoslangan pedagogik texnologiyalar bilan uzviy bog'liqdir.

Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchisiga qo'yiladigan talablar pedagogik nazariyada kompleks xarakterga ega bo'lib, ular kasbiy-bilimiy, psixologik va ijtimoiy-kommunikativ komponentlar birligida namoyon bo'ladi. Vladimir Slastenin pedagog kasbiy faoliyatining samaradorligini shaxsiy sifatlar, kasbiy bilim va pedagogik mahoratning

o'zaro uyg'unligi bilan izohlaydi. Ushbu yondashuv tarbiya fani o'qituvchisiga nisbatan qo'yiladigan talablarning tizimli xarakterini asoslab beradi. Kasbiy-bilimiy jihatdan bo'lajak tarbiya fani o'qituvchisi tarbiya nazariyasi, yosh psixologiyasi, ijtimoiy pedagogika hamda zamonaviy ta'lim texnologiyalarini chuqur egallagan bo'lishi lozim. Psixologik talablar esa empatiya, emotsional barqarorlik, pedagogik sezgirlik va refleksiv fikrlash kabi sifatlarni o'z ichiga oladi. Ijtimoiy-kommunikativ talablar doirasida esa muloqot madaniyati, ijtimoiy mas'uliyat va hamkorlikka tayyorlik tarbiya jarayonining samaradorligini belgilovchi muhim omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida qabul qilingan ta'lim sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlarda o'qituvchining tarbiyaviy faoliyati jamiyatning ijtimoiy buyurtmasi sifatida e'tirof etilib, uning kasbiy kompetensiyalariga yuqori talablar qo'yilgan. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunda pedagog kadrlarning ma'naviy-axloqiy yetukligi va kasbiy mas'uliyati ta'lim sifatining asosiy omillaridan biri sifatida belgilangan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Bugungi kunda bo'lajak tarbiya fani o'qituvchisining kasbiy faoliyati shaxs rivojini ta'minlashga yo'naltirilgan murakkab pedagogik-psixologik jarayon bo'lib, u yuqori darajadagi kasbiy bilim, psixologik yetuklik va ijtimoiy-kommunikativ kompetensiyalarni talab etadi. Ushbu faoliyatga qo'yiladigan talablar o'qituvchini tarbiyaviy muhitni tashkil etuvchi, muloqotni boshqaruvchi va shaxsiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlovchi fasilitator sifatida shakllantirish zaruratini asoslaydi. Zamonaviy ta'lim nazariyasida tayanch kompetensiyalar shaxsning ijtimoiy, kasbiy va shaxsiy hayotda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishini ta'minlovchi universal sifatlar majmui sifatida talqin etiladi. Ular alohida fan doirasidagi bilimlar bilan cheklanmay, balki shaxsning turli hayotiy vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish, muloqotga kirishish, moslashish va o'zini rivojlantirish qobiliyatlarini qamrab oladi. Shu jihatdan tayanch kompetensiyalar ta'lim mazmunining integrativ natijasi sifatida namoyon bo'ladi.

Tadqiqot ishimiz doirasida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining fasilitatorlik kompetensiyalarini takomillashtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlarini o'rganish, avvalo, fasilitatsiya, kompetensiya va kompetentlik, fasilitatorlik kompetensiyasi tushunchalarining mazmuniga oydinlik kiritishni taqozo etadi. Ta'lim jarayoni shaxsning faolligi, mustaqil fikrlashi va ichki salohiyatini rivojlantirishga yo'naltirilgan murakkab ijtimoiy-psixologik tizim sifatida o'qituvchining an'anaviy bilim uzatuvchi rolini ta'lim oluvchi faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi, yo'naltiruvchi va hamkorlikka asoslangan pedagogik pozitsiya sifatida namoyon etmoqda. Mazkur jarayonda fasilitatsiya tushunchasi ta'lim jarayonini tashkil etishning muhim ilmiy-nazariy kategoriyasi sifatida mavjudligini anglatadi.

Ilmiy manbalarda fasilitatsiya shaxsning o'zini anglash, o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish va mustaqil rivojlanishini ta'minlovchi qulay pedagogik-psixologik sharoitlarni yaratishga qaratilgan faoliyat sifatida izohlanadi. Ilmiy terminologiyada "fasilitatsiya" (ingl. facilitate - osonlashtirish, ko'maklashish) tushunchasi dastlab ijtimoiy psixologiyada shaxsning boshqalar ishtirokida o'z faoliyati samaradorligini oshirishi (ijtimoiy fasilitatsiya) sifatida tadqiq etilgan. Biroq, uning gumanistik pedagogikaga kirib kelishi bevosita Carl Rogers nomi bilan bog'liq bo'lib, u ta'lim oluvchining ichki resurslarini faollashtirishni o'qituvchining asosiy vazifasi deb belgilaydi.

K. Rogers fasilitatsiyani shaxs rivojiga to'sqinlik qilmasdan, balki uning tabiiy o'sishini qo'llab-quvvatlash jarayoni sifatida talqin qiladi. Unga ko'ra, o'qituvchi ta'lim oluvchi shaxsini boshqaruvchi emas, balki ishonch, empatiya va ochiq muloqot orqali ta'lim jarayonini yengillashtiruvchi subyekt bo'lishi lozim.

Shuni ta'kidlash lozimki, fasilitatsiya g'oyasi pedagogika, psixologiya va menejment sohalarida dastlab darhol e'tirof etilmagan. Carl Rogers o'zining Freedom to Learn ("Свобода учиться") asarida "o'rganish fasilitatori" ("фасилитатор учения") tushunchasini o'qitish amaliyotida real emas, hatto fantastik holat sifatida qabul qilinishi mumkinligini qayd etadi, biroq o'z tadqiqotlari orqali buning aksini isbotlaydi. Uning fikricha, fasilitatsiyalovchi ta'lim erkinlik, ijodkorlik va mas'uliyat muhitini yaratadi, chunki fasilitator ta'lim jarayoni, o'quv faoliyatini rejalashtirish hamda boshqaruv usullari bo'yicha mas'uliyatni ta'lim oluvchilar, ota-onalar va jamoatchilik vakillari bilan bo'lishadi.

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi mamlakatlari olimlari, jumladan, E.F. Zeer, I.V. Jijina, M.N. Dudina, V.V. Kolpachnikov, R.V. Ovcharova, L.N. Kulikovalar fasilitatsiya konsepsiyasining nazariy hamda amaliy jihatdan ahamiyatini tadqiq etadilar.

Pedagogik nazariyada fasilitatsiya tushunchasi konstruktivistik va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim g'oyalari bilan uzviy bog'liq. Ushbu yondashuvga ko'ra, bilim tayyor shaklda berilmaydi, balki talabning faol ishtiroki, muammoli vaziyatlar va ijtimoiy muloqot jarayonida shakllanadi. O'qituvchi esa bu jarayonda bilim manbai emas, balki o'rganish jarayonini tashkil etuvchi va yo'naltiruvchi fasilitator sifatida namoyon bo'ladi. Bu holat fasilitatsiyani metod yoki texnika emas, balki pedagogik tafakkur va kasbiy pozitsiya sifatida talqin qilish imkonini beradi.

Fasilitatsiya bu keng ma'noda guruh yoki shaxsning maqsadga erishish -jarayonini osonlashtirish, muloqotdagi to'siqlarni bartaraf etish va ishtirokchilarning potensial imkoniyatlarini yuzaga chiqarishga qaratilgan professional faoliyatdir. Pedagogik fasilitatsiya esa ushbu jarayonning ta'lim muhitiga adaptatsiya qilingan shakli bo'lib, u o'qituvchi va talaba o'rtasidagi an'anaviy diktatni inkor etadi.

S. Uitdet va S. Hollifordning kompetensiyaviy yondashuviga tayanib aytish mumkinki, pedagogik fasilitatsiya – bu talabada “o‘rganishga bo‘lgan ehtiyoj”ni uyg‘otish mahoratidir.

Xususan, tarbiya fani o‘qituvchisining kasbiy faoliyatida fasilitatsiya tarbiyalanuvchilarning ijtimoiy-kommunikativ faolligi, qadriyatlar tizimi va shaxsiy pozitsiyasini shakllantirishda muhim pedagogik omil sifatida namoyon bo‘ladi. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, pedagogik fasilitatsiya quyidagi fundamental xususiyatlar bilan xarakterlanadi:

- psixologik xavfsizlik muhitini yaratish: fasilitator-o‘qituvchi talabani xato qilish huquqini tan oladi, bu esa tanqidiy fikrlash (critical thinking) jarayonini blokirovka qiluvchi qo‘rquv omilini bartaraf etadi;
- kognitiv stimulyatsiya: pedagogik fasilitatsiya jarayonida bilim tayyor holda berilmaydi, balki muammoli savollar va loyihalar orqali “kashf qilinadi”. Bu o‘rinda fasilitator axborot manbai emas, balki kognitiv jarayonning moderatori sifatida namoyon bo‘ladi;
- emotsional qo‘llab-quvvatlash (empatiya): Carl Rogers ta‘kidlaganidek, fasilitatsiyaning muvaffaqiyati o‘qituvchining “haqqoniyligi” va talabani shaxs sifatida qabul qilishiga bog‘liq.

Keltirilgan ilmiy mulohazalar pedagogik fasilitatsiyaning mohiyatini ochib beruvchi uchta fundamental xususiyatni ajratib ko‘rsatadi va ularning o‘zaro uzviy bog‘liqligini asoslaydi. Avvalo, psixologik xavfsizlik muhitini yaratish ta‘lim jarayonida talabani xato qilish huquqini tan olish orqali qo‘rquv va ichki to‘siqlarni bartaraf etadi hamda mustaqil va tanqidiy fikrlash uchun zarur shart-sharoitlarni ta‘minlaydi. Bu holat talabani bilishga bo‘lgan faolligini oshirib, kognitiv jarayonlarning erkin kechishiga xizmat qiladi.

Kognitiv stimulyativlik pedagogik fasilitatsiyaning faoliyatga yo‘naltirilgan xarakterini namoyon etadi. Bilimning tayyor shaklda berilmasligi, balki muammoli vaziyatlar, savollar va loyihalar orqali “kashf etilishi” talabani intellektual mustaqilligini rivojlantiradi. Bunda fasilitatorning axborot manbai emas, balki bilish jarayonini boshqaruvchi moderator sifatidagi roli yaqqol ko‘zga tashlanadi. Emotsional qo‘llab-quvvatlash va empatiya pedagogik fasilitatsiyaning shaxsga yo‘naltirilgan mohiyatini ifodalab, o‘qituvchining haqqoniyligi va talabani shaxs sifatida qabul qilishi ta‘lim jarayonida ishonch muhitini shakllantirib, talabani o‘zini erkin namoyon etishiga imkon yaratishini nazarda tutadi. Umuman olganda, ushbu xususiyatlar pedagogik fasilitatsiyani talabani kognitiv, emotsional va shaxsiy rivojini uyg‘un holda ta‘minlovchi samarali pedagogik yondashuv sifatida tavsiflaydi.

Shuningdek, G. Cheetham va G. Chiversning “professional kompetentlik” modeli doirasida pedagogik fasilitatsiya o‘qituvchining meta-kompetensiyasi sifatida talqin qilinib, pedagogik vaziyatni boshqarish va muloqot strategiyalarini moslashuvchan (flexible) tanlash imkonini berishi mumkinligi ta‘kidlanadi. “Kompetensiya” (lotincha so‘z bo‘lib, “erishaman”, “to‘g‘ri kelaman” ma‘nolarini bildiradi) - subyektning maqsadni qo‘yish va unga erishish uchun tashqi va ichki zahiralarni samarali birga tashkil qila olishga tayyorgarligi, boshqacha aytganda, bu subyektning muayyan kasbiy masalalarni yecha olishga shaxsiy qobiliyatidir.

N.M. Muslimovning qarashlariga ko‘ra, inglizcha “competence” tushunchasi “qobiliyat” ma‘nosidan kelib chiqqan bo‘lib, amaliy faoliyat tajribasi va pedagogik mahoratni ham o‘zida mujassam etadi.

N.V. Tarasova tadqiqotlarida “kompetensiya” tushunchasi “muammoni hal etish uchun bilim va vaziyat, bilim va harakat o‘rtasidagi aloqadorlikni ta‘minlash imkonini beradigan bilim, qadriyat va layoqatlarga asoslangan umumiy qobiliyat” sifatida talqin etiladi.

Demak, kompetensiya muammoni hal etishga yo‘naltirilgan faoliyatning integrativ mexanizmini anglatadi. Bu esa kompetensiyani faqat nazariy bilimlar majmui sifatida emas, balki bilimning faoliyatga o‘tish jarayonini ta‘minlovchi umumiy qobiliyat sifatida tushunishni ta‘minlaydi.

E.M. Korotkovning ilmiy izlanishlarida kompetentlik tushunchasi “shaxs faoliyatining ma‘lum turlarida bilimlarni ishlatish qobiliyati, ma‘lumot bilan ishlash ko‘nikmalari” sifatida talqin etiladi.

E.F. Zeerning tadqiqotlarida kompetensiya va kompetentlik tushunchalari o‘rtasidagi farqlar quyidagicha tahlil etiladi: “umumiy bilim, ko‘nikma va tajriba shaxsning kompetentlik sohasini belgilab beradi. Ushbu bilim, ko‘nikma va tajribani muayyan ijtimoiy-kasbiy vaziyatda aniq qo‘llay olish kompetensiyani namoyon etadi”. Shunday qilib, kompetensiya potensial standart, kompetentlik esa mutaxassisning o‘zgaruvchan vaziyatlarda ushbu standartlarni refleksiv qo‘llay olish mahoratini anglatadi.

Boshqaruv psixologiyasi namoyandasi Richard Boyatzisning ilmiy izlanishlarida esa kompetentlik funksional samaradorlik bilan bog‘lanadi. Uning talqinicha, kompetentlik shaxsning o‘ziga xos xarakteristikalarini (qobiliyatlar, xulq-atvor modellari) va ish faoliyatining aniq natijalari o‘rtasidagi bog‘lovchi bo‘g‘indir. Pedagogik va psixologik tadqiqotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, “kompetensiya” va “kompetentlik” tushunchalari mazmunan o‘zaro bog‘liq, biroq ularning ilmiy mohiyati, funksional vazifasi hamda ta‘lim natijalarini tavsiflashdagi roli jihatidan muayyan farqlar mavjud. Ushbu farqlanishni aniqlashtirish dissertatsiya tadqiqotimizning metodologik aniqligini ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotchilar F. Delamare-Le Deist va J. Wintertonning ta'kidlashicha, kompetensiya tushunchasi faqatgina texnik mahorat bilan cheklanib qolmay, balki kognitiv, funksional va ijtimoiy meta-kompetensiyalarning yaxlit birikmasini ham ifodalaydi. Ya'ni, kompetensiya bu tizimli yaxlitlik bo'lib, u shaxsning nafaqat muayyan vazifani bajarishini, balki kutilmagan muammolarga yechim topish strategiyasini ham belgilaydi.

S. Uitdet va S. Holliford kompetentlikni "shaxsning o'lchanishi mumkin bo'lgan xulq-atvor modellari" sifatida tahlil qiladi. Ularning qarashlariga ko'ra, "kompetensiya" ish joyining (yoki muayyan pozitsiyaning) tavsifi bo'lsa, "kompetentlik" shaxsning ushbu pozitsiyada namoyon etadigan real xulq-atvoridir. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti tomonidan ilgari surilgan "DeSeCo" (Definition and Selection of Competencies) loyihasi doirasida kompetentlik tushunchasi mazmuni "refleksiv yondashuv" bilan uyg'unlashtiriladi.

Ushbu yondashuvga ko'ra, kompetentlik – bu murakkab talablarni qondirish uchun shaxsning psixologik resurslari va mahoratini muayyan kontekstda safarbar eta olish qobiliyatidir. Britaniyalik olimlar G. Cheetham va G. Chivers tomonidan ishlab chiqilgan yaxlit professional kompetentlik modeliga ko'ra ushbu tushunchaning kognitiv, funksional, shaxsiy (etika va munosabat) va meta-kompetentlik (o'z-o'zini o'qitish) kabi tarkibiy qismlari ajratib ko'rsatiladi. Bu kompetentlikning nafaqat bilimga, balki shaxsning qadriyatlar tizimiga ham asoslanishini tasdiqlaydi. Kompetentlik tushunchasini operatsional darajada tahlil qilish uning ichki elementlari o'rtasidagi funksional aloqalarni aniqlashni taqozo etadi.

Xususan, L. Spencer va M. Spencer tomonidan ilgari surilgan "Muztog'i modeli" (Competency Iceberg Model) bo'yicha kompetentlik yuza va chuqur qatlamlar kabi ikki qatlamga bo'linadi. Ushbu modelga ko'ra, mutaxassisning bilimlari va ko'nikmalari muztog'ining yuza (ko'rinadigan) qismini tashkil etib, ularni shakllantirish va o'lchash nisbatan oson. Biroq, kompetentlikning asosi – uning chuqur qatlamida joylashgan ijtimoiy rollar, shaxsiy sifatlar va ichki motivlar bo'lib, aynan ular uzoq muddatli samaradorlikni belgilab beradi.

J. Westera tadqiqotlarida kompetentlikning kognitiv va amaliy komponentlari o'rtasidagi bog'liqlik "kontekstuallik" prizmasi orqali ko'rib chiqiladi. Muallifning fikricha, bilim passiv resurs bo'lsa, kompetentlik bilimning muayyan vaziyatdagi "faol shakli"dir. Bu kompetentlikni "bilim + harakat + munosabat" formulasi orqali ifodalash imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi globallashuv sharoitida mamlakatimiz yoshlar tarbiyasi davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan ekan, buning negizida kelajagimiz bunyodkorlari bo'lgan yoshlarni inson qalbi va ongini egallashga qaratilgan turli xil yot g'oyalar, mafkuralar va tajovuzlardan asrab qolish asosiy vazifalarimizdan biri hisoblanadi.

Zotan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Yosh avlod tarbiyasi hamma zamonlarda ham muhim va dolzarb ahamiyatga ega bo'lib kelgan. Ammo biz yashayotgan XXI asrda bu masala haqiqatdan ham hayot-mamot masalasiga aylanib bormoqda".

Bugun yangilanayotgan O'zbekiston sharoitida barcha sohalar kabi ma'naviyat va ma'rifat, tarbiya sohasi ham innovatsiyalarga muhtoj. Yevropada, Janubiy Koreya, Yaponiya, Xitoy va Rossiyada yoshlar tarbiyasining ilmiy strategiyalari bilan shug'ullanadigan yuzlab tashkilot, fond va assotsiatsiyalar mavjud. Ularning tajribasini o'rganish, zamonaviy texnologiyalarini olib kelib, yoshlarni milliy g'oya ruhida tarbiyalash maqsadlarida foydalanish oliy ta'lim modernizatsiyasining muhim talablaridan biri bo'lib turibdi. Zero, olib borilayotgan barcha islohotlar, Taraqqiyot strategiyamizning samaradorligi inson omiliga, uning ma'naviyatiga bog'liq. Shu sababli milliy g'oya, g'oyaviy tarbiya va ma'naviyat-ma'rifat masalalari davlatimiz siyosatining ustuvor yo'nalishi bo'lib qoladi.

G'oyaviy tarbiyaga befarq va loqayd bo'lgan millat va mamlakatlar yer yuzidan nomi va o'zi yo'qolib ketishiga sabab bo'lsa, yoshlarni zamonaviy milliy g'oya ruhida tarbiyalagan millat bardavom yashaydi. Shu sababli xalqaro maydonda mafkuraviy, g'oyaviy va informatsion kurashlar kuchayib borayotgan hozirgi murakkab va tahlikali davrda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni zamon talablari asosida tashkil etish, yurtdoshlarimizning hayotga ongli munosabatlarini shakllantirish, yon-atrofdagi yuz berayotgan voqealarga daxldorlik hissini oshirish, mamlakatimiz mustaqilligi va tinch-osoyshta hayotimizga xavf tug'dirishi mumkin bo'lgan tajovuzlarga qarshi izchil kurash olib borish vazifasi muhim masala hisoblanadi.

G'arb davlatlari hayotning turli sohalarida, xususan, madaniy hayotda yuz berayotgan inqiroziy jarayonlarga xolis yondashayotgan mutaxassislar G'arb dunyosi halokat tomon borayotganligini qayg'u bilan qayd etmoqdalar. Jamiyatimizga o'zga millatlarning ma'naviy qadriyatlarini qanchalik ta'sir ko'rsatmasin, kattalarga, ota-onaga hurmat, kamtarlik, halollik, iymonlilik, mehnatsevarlik, mehmondo'stlik kabi milliy-ma'naviy hislatlarimiz barqarordir. Chunki bu ma'naviy hislatlar qon-qonimizga singib ketgan. Xalqimizning axloq, andisha, sharm-u hayo, halollik va pokizalik, inson qadr-qimmatini to'g'risidagi ma'naviy qadriyatlariga zid bo'lgan "ommaviy madaniyat" yoshlar ma'naviyatiga salbiy ta'sir o'tkazmoqda.

Mamlakatimizning kelajagi, Yangi O'zbekistonning istiqboli, ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlarning muvaffaqiyati ko'p jihatdan pedagog kadrlarning ilmiy salohiyati, saviyasi, fidoiyligi, yosh avlodga ta'lim berish va barkamol inson darajasida tarbiyalab voyaga yetkazishga bo'lgan shijoatiga bog'liq. Har qanday ta'lim muassa-

tasida tarbiyaviy jarayon bevosita o'qituvchilar tomonidan tashkil qilinadi va olib boriladi. Mamlakatimizda olib borilayotgan ma'naviy-ma'rifiy faoliyat, avvalambor, xalqimizning ma'naviy-ma'rifiy merosiga tayanadi. Zero, bu meros milliy mafkura va ma'naviyatimizning mustahkam manbaidir.

Bugungi kun talabasi, bo'lajak mutaxassislarni g'oyaviy tarbiyalash ilgari qo'yilmagan yangi vazifani amalga oshirishni talab qiladi. Ya'ni, ilgari talabalarga milliy g'oya, buzg'unchi va bunyodkor g'oyalar to'g'risida bilim berish bilan cheklanib kelingan bo'lsa, endi ulardan ana shu bilimlarini hayotda qo'llashni o'rgatish talab etiladi. Zero, g'oyaviy tarbiya o'z mazmun-mohiyatiga ko'ra talaba-yoshlarni ijtimoiy faol mutaxassislar etib tarbiyalashni ko'zda tutadi. Modernizatsiyalashgan g'oyaviy tarbiya g'oyaviy hushyorlikni, kompetensiyalarni yoshlarning kundalik hayotdagi uquvlari va xulq-atvor me'yorlariga aylantiradi.

Ma'naviy-ma'rifiy ishlarning texnologik komponentlari aholi va yoshlarda zarur ijtimoiy-siyosiy, g'oyaviy-mafkuraviy, axloqiy bilim, ko'nikma, malaka, kompetensiyalar hamda mustahkam mafkuraviy immunitetni, yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishga qaratilgan, ularning ongi, ruhiyati va faoliyatiga ta'sir ko'rsatuvchi usul va uslublarni anglatadi.

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar texnologiyasining mazmunini oilada, maktabgacha ta'lim, umumta'lim maktablari, oliy va o'rta maxsus ta'lim muassasalarida, harbiy qismlarda, shuningdek, o'zini o'zi boshqarish organlari, barcha davlat va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikda amalga oshiriladigan quyidagi yo'nalishlar tashkil etadi:

- mamlakatimiz yoshlarini san'atning turli sohalariga bo'lgan qiziqishlarini, muxlislik madaniyatini har tomonlama rag'batlantirib borish, xalqimizning turli qatlamlari orasida kino va teatr san'atining ahamiyatini yuksaltirish, ommaviyligini ta'minlash borasidagi tizimli faoliyatni yo'lga qo'yish;
- oila, mahalla, maktab, akademik litsey, oliy o'quv yurtlari va ta'limdan tashqari muassasalarda komil inson tarbiyasi bilan bog'liq tuyg'u va tushunchalarni yosh avlod qalbi hamda ongiga ta'sirchan usullar orqali singdirish, ajdodlarimizning bu boradagi merosini bugungi taraqqiyot talablari bilan uzviy holda rivojlantirish;
- xalqimizning ko'p asrlik ma'naviyati, milliy va diniy qadriyatlariga qarshi qaratilgan mafkuraviy xurujlarga qarshi samarali va tizimli kurash olib borish bo'yicha ilmiy-amaliy dasturlar ishlab chiqish;
- ta'lim muassasalari, davlat va nodavlat tashkilotlar, korxonalarining ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha mas'ullari malakasini oshirish tizimini yaratish, milliy g'oya va ma'naviyat asoslari turkumidagi fanlarni o'qitish samaradorligini oshirish;
- ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha kadrlar zaxirasini shakllantirish, zaxiraga qo'yilgan kadrlar uchun maxsus o'quv kurslarini tashkil etish;
- ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar samaradorligi va ta'sirchanligini oshirish maqsadida ilg'or tajribalar va innovation g'oyalarni hayotga joriy etishni rag'batlantirish mexanizmini ishlab chiqish;
- bolalar, o'smirlar, yoshlar va kattalarga mo'ljallangan, milliy ma'naviyat targ'ibotiga bag'ishlangan hamda ma'rifiy yo'nalishdagi dolzarb mavzulardagi hujjatli va badiiy filmlar, shuningdek, o'quv filmlari yaratish ishlarini tashkil qilish;
- yoshlar bilan ishlashda ma'naviy-ma'rifiy targ'ibot ishlarining ta'sirchanligini oshirish, bu borada zamonaviy axborot texnologiyalari imkoniyatlari asosida samarali mexanizmlarni yaratish;
- aholi va yoshlarning ma'naviy-axloqiy, siyosiy-ijtimoiy, diniy masalalarga oid ma'naviy ehtiyojlaridan kelib chiqib, ijtimoiy muhit va jamoatchilik kayfiyatini o'rganish bo'yicha tegishli tashkilotlar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish shular jumlasidandir.

OTMlardagi tarbiya tizimi nazariyasi va amaliyotini o'rganish, tizimning zamonaviy faoliyatini tahlil etish, pedagogik va boshqa ilmiy adabiyotlarni kompleks o'rganish talabalarni kasbiy tarbiyalash tizimi faoliyatini tashkillashtirishda didaktika va tarbiya nazariyasi inobatga olinishini ko'rsatadi.

Talabalarni kasbiy tarbiyalash tizimiga qo'yiluvchi asosiy talablar quyidagi tamoyillarda o'z aksini topadi:

- maqsadga muvofiqlik tamoyili - tizimning ma'lum konsepsiyalar, bosh g'oya, dasturlar va vazifalar maqsadlariga mos ravishda tashkiliy-tuzilmaviy qurilishi;
- integrativlik tamoyili - tizimning alohida differentsiyalashgan qismlari va funksiyalarining bir butunlikka birlashishini taqozo etadi hamda ushbu jarayonga yaxlitlik bag'ishlaydi;
- tarbiyalovchi ta'lim tamoyili - talabalarning shaxsiy rivojlanishi, o'zi ustida ishlashi uchun ijobiy motivatsiyaning shakllanishi va o'qishdan tashqari ijodiy-amaliy faoliyatga yo'naltirish maqsadida o'qitilayotgan fanlar mazmunidagi tarbiyaviy potentsialdan faol foydalanish;
- professor-o'qituvchilar va guruh murabbiylariga qo'yiluvchi talablarning bir xilligi tamoyili - tarbiyaviy jarayonning barcha obyektlari talablarining o'zaro kelishilgan bo'lishini nazarda tutadi;

- adaptivlik tamoyili - pedagogik tizimni tashqi va ichki omillar hamda sharoitlarga moslashtirish orqali amalga oshadi;
- tarbiyaviy tizimlarning faoliyati va rivojlanishining konseptual jihatlarini asoslashda ilmiylik tamoyili - ilmiy yondashuv;
- kasbiy yo'nalganlik tamoyili - bo'lajak mutaxassislar tomonidan kasbiy jamiyatning ma'naviy-axloqiy qoidalarini o'zlashtirish;
- talabalarni kasbiy tarbiyalash tizimi faoliyatining tizimlilik, davomiylik va uzluksizlik tamoyili barcha vazifalarni kompleks bajarib, muvozanatsizlik va tarqoqlik yuzaga kelishiga yo'l qo'ymaslikni taqozo etadi.

Yuqoridagi fikrlar zamonaviy g'oyaviy tarbiyani modernizatsiyalashda qator muammolarni hal etishni taqozo etadi. Jumladan:

- jamiyat hayotida keng ko'lamli mafkuraviy axborot muhiti yaratish;
- yoshlarda milliy g'oyaga doir bilimlarni egallashga bo'lgan ehtiyojni qaror toptirish va bu bilimlarni puxta o'zlashtirishga erishish, amaliy ko'nikma va malakalarga ega bo'lishlarini ta'minlash;
- yoshlar ongida milliy g'oyani singdirishning pedagogik asoslarini zamonaviylashtirish;
- oliy ta'lim muassasalarida tashkil etiladigan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarning ko'lami hamda sifatini oshirish va ularning hayotiyligini ta'minlash shular jumlasidandir.

Zero, dunyodagi mafkuraviy tortishuvlar va axborot xurujlari o'sib kelayotgan yosh avlodni g'oyaviy tarbiyalash oldiga yangi, zamonaviy talablarni qo'ymoqda. Oliy ta'lim muassasalarida yot mafkuralarning ta'sirini zararsizlantirish zarurati alohida ta'kidlanmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy ishlar muayyan tamoyillarga tayangandagina o'z samarasini beradi. Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini belgilovchi asosiy tamoyillar sirasiga milliy mafkuraviy yo'naltirilganlik, nopartiyaviylik, ta'lim va tarbiya birligi, hayotiylik, integrallik, ong va xulq-atvor birligi, amaliylik, ommaviylik, talabalar tashabbusini rag'batlantirish, yaxshi fazilatlarini rag'batlantirish, ma'naviy illatlarga qarshi "Jaholatga qarshi ma'rifat" bilan kurashish, talabalarning bo'lajak kasbiy xususiyatlarini inobatga olish va uzviylik kabilar kiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa o'rnida ta'kidlash lozimki, bugungi kun talabasi, bo'lajak mutaxassislarni g'oyaviy tarbiyalash O'zbekiston taraqqiyotining yangi davri talablari asosida ilmiy-pedagogik jihatdan modernizatsiyalashuvni hamda talabalarni mustaqil kasbiy-ma'naviy hayotga tayyorlashni talab qiladi. Ya'ni, ilgari talabalarga milliy g'oya, buzg'unchi va bunyodkor g'oyalar to'g'risida bilim berish bilan cheklanib kelingan bo'lsa, modernizatsiyalashgan g'oyaviy tarbiya g'oyaviy hushyorlikni va kompetensiyalarni yoshlarning kundalik hayotdagi uquvlari hamda xulq-atvor me'yorlariga aylantiradi.

Zero, hozirgi bosqichda milliy tiklanishdan milliy yuksalish sari rivojlanish talabalardan ma'naviy-axloqiy fazilatlar mazmunini bilishnigina emas, balki ularni o'zining kundalik amaliy faoliyatida qo'llash uquviga ega bo'lishni ham talab qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida: 1059-son qaror. 2019-yil 31-dekabr. - Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida "Tarbiya" fanini bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida: 422-son qaror. 2020-yil 6-iyul. - Toshkent.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida: PQ-4884-son qaror. 2020-yil 6-noyabr. - Toshkent.
4. Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi // O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrda 1059-son qarori.
5. Abdullayeva B. va boshq. Umumiy pedagogika. - Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2021.
6. Ismatova N. va boshq. Tarbiya: 2-sinf uchun darslik. 1-nashr. - Toshkent: Novda, 2023.
7. Farsaxonova D.R. Boshlang'ich ta'limda tarbiya fani. - Toshkent: Ilm nuri print, 2025.
8. Farsaxonova D.R. Talabalarga ma'naviy-axloqiy tarbiya berish texnologiyasi. - Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2009.
9. Farsaxonova D.R. Tarbiyaviy ishlar metodikasi fanini o'qitish texnologiyasi. - Toshkent: Fan ziyosi, 2022.
10. Farsakhanova D. About the use of interactive methods in developing students' speech // Архив научных публикаций JSPI. - 2020.
11. Farsakhanova D.R. The technology of spiritual and moral education of students: teaching guide. - Tashkent, 2009. - 104 p.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.